

НАУКОВО-ТВОРЧИЙ ДОРОБОК ІВАНА ЯЦКАНИНА КРИЗЬ ПРИЗМУ УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ДІАЛОГУ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (54)

УДК 821-3.09(437.6) Яцканин:821.161.2.09

DOI: [https://doi.org/10.24144/2663-6840/2025.2\(54\).128-133](https://doi.org/10.24144/2663-6840/2025.2(54).128-133)

Ліхтей Т. Науково-творчий доробок Івана Яцканина кризь призму українсько-словацького літературного діалогу; кількість бібліографічних джерел – 18; мова – українська.

Анотація. У статті простежується науково-творча діяльність Івана Яцканина (нар. 1950 року в Словаччині) у контексті українсько-словацьких літературних взаємин. Відомий прозаїк, перекладач, науковець і публіцист, він понад пів століття трудиться на ниві міжкультурної співпраці. В активі Івана Яцканина – монографічне видання «Діалог літератур» (2008), у якому простежує словацьку літературу на сторінках журналу «Всесвіт», зупиняється на українських перекладах словацької літератури для дітей і молоді й под.; десятки статей і рецензій, що торкаються актуальних проблем окресленого дискурсу. Вагома складова доробку Івана Яцканина – художній переклад. Найбільшу нішу тут посідають його перетлумачення зі словацької літератури. Йдеться передусім про антологію сучасного словацького оповідання «Полегшуючі обставини» (1994), антологію словацької малої прози «Таїна» (2011), вибране «Переклади» (2019) та ін., авторські видання творів Марека Вадаса («Відчайдушно гарне життя», 2011), Любоша Юріка («Рік довший ніж сторіччя», 2017), Леопольда Лаголи («Остання справа», 2022), Франтішека Швантнера («Дама», 2023) та ін., низку книжок для дітей з-під пера Рудольфа Яшика, Юліуса Балца, Станіслава Штепки.

Окрема сторінка в діяльності Івана Яцканина – творча комунікація в рамках серії «Між Карпатами і Татрами», де презентовано білінгвальні видання новел Леопольда Лаголи («Про тіло і душу», 2010), Яна Грушовського («Дві сестри», 2016), Душана Міколая («Медова баба», 2018), Петера Яроша («Чорт і лісоруб», 2024) та Івана Горвата («Людина на вулиці», 2025), що створює ширший простір для аналізу текстів саме в компаративному плані.

Науково-творчий доробок Івана Яцканина в дискурсі українсько-словацьких літературних взаємодій давно чекає на предметну розмову і ґрунтовне дослідження.

Ключові слова: Іван Яцканин, словацька література, українсько-словацькі літературні взаємини, художній переклад, компаративні студії.

Формулювання проблеми. Знаковий український письменник і публіцист зі Словаччини Іван Яцканин (нар. 1950 року) є автором кількох десятків видань художньої прози, лауреатом багатьох престижних премій як у Словаччині, так і в Україні. Водночас митець понад пів століття трудиться на ниві міжкультурної комунікації. В його активі – монографія «Діалог літератур» (2008) – про українсько-словацько-чеські літературні взаємини, десятки статей і рецензій, що торкаються актуальних проблем окресленого дискурсу. Вагому нішу в доробку І. Яцканина посідають перетлумачення зі словацької, чеської, польської літератур, а також з української літератури – словацькою. Однак найбільш послідовно І. Яцканин заповнює сторінки саме в літописі українсько-словацьких літературних взаємодій. Йдеться про десятки видань перекладів зі словацької художньої літератури та низку літературознавчих праць.

Аналіз досліджень. Про внесок Івана Яцканина в розвиток міжкультурної співпраці прямо чи опосередковано писали Ю. Бача, М. Галас, Я. Джоганик, Д. Дроздовський, М. Зимомря, Р. Кухарук, І. Ліхтей, Т. Ліхтей, М. Нейметі, Д. Омельчук, М. Роман, І. Фарина, С. Федака, Й. Шелепець та ін., однак докладного аналізу його багатого спадщини саме в контексті українсько-словацького літературного діалогу та власне перекладів зі словацької художньої літератури в їхніх статтях (переважно оглядових) і відгуках не зроблено. А між тим йдеться про

монографічне видання «Діалог літератур», вервицю літературно-критичних статей і кілька десятків книг перекладів: антології словацької малої прози «Полегшуючі обставини» (1994) й «Таїна» (2011), вибране «Переклади» (2019), перетлумачені українською твори М. Вадаса, Л. Юріка, Л. Лаголи, Й. Банаша, Ф. Швантнера та ін., видання для дітей з-під пера Ю. Балца, С. Штепки, Р. Яшика, білінгвальні видання новел Я. Грушовського, Д. Міколая, Л. Лаголи, І. Горвата, П. Яроша, оприятвнених в рамках проєкту «Між Карпатами і Татрами». Поза сумнівом, що науково-творчий доробок Івана Яцканина в царині українсько-словацьких літературних взаємин давно чекає на предметну розмову й системний аналіз.

Мета цієї публікації – простежити багату спадщину Івана Яцканина передусім у контексті українсько-словацької співпраці з опором на його літературознавчу й перекладацьку діяльність. Зроблене І. Яцканином саме в цьому сегменті має стати предметом ширших фахових (магістерських, дисертаційних та ін.) досліджень.

У роботі над статтею спираємося на описовий, культурно-історичний, контекстуально-інтерпретаційний і компаративний методи дослідження.

Виклад основного матеріалу. Як науковець і перекладач, І. Яцканин десятиліттями вписує нові сторінки в літопис українсько-словацьких літературних взаємин. Свої студії та рецензії дослідник оприлюднював передусім у наукових, літературно-мистецьких і публіцистичних виданнях Словаччи-

ни (МУК у Свиднику, кафедри славистики Університету ім. М. Бела в Банській Бистриці, в «Дуклі», «Літературному тижневику» та ін.). Актуальним проблемам окресленого дискурсу присвячено і монографію «Діалог літератур» (2008). Книжку схвально сприйняли в славистичних наукових колах. Я. Джоганик, зокрема, зауважив, що І. Яцканин «об'єктивно критично, але винятково у гармонії з власним баченням і відчуттям спостерігає за автентичністю художнього оригіналу та адекватністю його перекладу, винахідливо відкриває речі, дотепер не збагненні, не оцінені, переконує, що переклад має нести достовірне послання про інонаціональну культуру та духовність, відобразити їх своєрідність, літературну специфіку та універсальні цінності» (Джоганик Я. З розвитку словацько-українських літературних зв'язків на зламі століть. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. 2009. Вип.20. С. 64). Ю.Бача в рецензії «Вагома книга на важливу тему» переконує, що автор «глибоко вникає у проблематику перекладної літератури, в теорію перекладу, а окремі студії книжки переростають в розділи солідної наукової розмови» (Дукля. 2009. № 1. С.91). У статті «Слово про Івана Яцканина» внесок прямишівського дослідника в розвиток міжкультурних контактів гідно оцінив і патріарх словацької україністики М.Роман (Дукля. 2010. № 5. С.85), а Т. Ліхтей в рецензії на згадане видання висловлює сподівання, що «запропонований Іваном Яцканином *“Діалог літератур”* переросте в полілог, у мистецьке багатоголосся, яке неабияк збагатить культурну спільноту по обидва боки кордону» [Ліхтей 2010, с.147].

Особливо цінними в контексті українсько-словацьких літературних взаємин є розвідки про словацьку літературу на сторінках «Всесвіту», студії про українські перетлумачення словацької літератури для дітей, проблеми поетичного перекладу (на прикладі перетлумаченого В. Стусом вірша М. Валека «Історія трави» та ін.).

Справді, журналові «Всесвіт» належить виняткова роль у популяризації словакістики в Україні. Беручи відлік від 1959 року, І.Яцканин крок за кроком відслідковує процес ознайомлення українського читача з найвизначнішими надбаннями словацької літератури. Прямишівський дослідник віддає належне як авторам оригіналів, їх творам, так і перекладачам, завдяки яким словацька поезія чи проза зазвучали солов'їною. Йдеться про Г.Кочура, Д. Андрухів, О. Микитенка, Д. Павличка та ін.

Відрядно, що Іван Яцканин не оминув творчість визначного словацького поета Мілана Руфуса. Він докладно проаналізував його ліричну медитацію «*Hľadanie obrazu*» в перетлумаченні Миколи Рябчука («Пошуки образу») та Віталія Конопельця («Шукання образу»). Попри те, що М. Рябчук вільно повівся з формотворчими особливостями вірша (частково порушив ритм, проігнорував риму), які сумлінно відтворив В. Конопелець, І. Яцканин переконаний, що все-таки «ближче духу оригіналу дотримався М. Рябчук, а це при перекладі поетичного тексту головне» [Яцканин 2008, с. 64].

Не одне покоління сучасних читачів та тлумачів захоплюється лірикою Мирослава Валека. Евриста І.Яцканина зацікавив передусім переклад Валекової «Історії трави», здійснений Василем Стусом десь у 60-ті роки. І. Яцканин намагається відслідкувати процес зацікавлення доробком Валека з боку українського поета, проаналізувати, наскільки гармонійно В. Стус відтворив ідейно-образну систему оригіналу. «*Організації першотвору та його оцінці підпорядкований творчий підхід при здійсненні перекладу, – пише І.Яцканин, – щоб переклад як певна система естетичних вартостей жив в українській літературі своїм власним життям*» [Яцканин 2008, с. 74]. Цінним для прямишівського дослідника було, зокрема, й те, що переклад зі Стусового архіву містить сліди доопрацювань, а це, як відомо, є додатковим джерелом пізнання процесу перекладу.

Як талановитий інтерпретатор творів словацької літератури для дітей та молоді Іван Яцканин добре розуміє, наскільки важливо в добу глобалізації, комп'ютеризації, панування ІІІ заохочувати малечу до читання саме якісних книжкових текстів. В окремій розвідці літератор намагається простежити те найкраще, що словацька література та фольклор запропонували малим українським читачам. Дослідник, до прикладу, розглядає повість Людо Ондрейова «Опришкове дитинство», яку мистецьки перетлумачив Григорій Кочур. «*Йдеться про переклад з-під пера справжнього майстра художнього перекладу, – констатує І. Яцканин. – Григорій Кочур (...) відчуває вагу слова, а відтак шалючі терезів між першотвором і перекладом, так би мовити, грають, урівноважуються*» [Яцканин 2008, с.111–112]. Сказане літератор підсилює конкретними прикладами з текстів оригіналу та перекладу. Згадує Іван Яцканин й інших тлумачів творів Л.Ондрейова. Так, Ф. Ковачу (переклав «Оповідання з гір») дорікає відірваністю від стилю, творчої манери словацького письменника, недотриманням поетики, здебільшого через «рабський» підхід до тексту першотвору [Яцканин 2008, с.112].

Аналізує І. Яцканин і українські переклади доробку Рудо Моріца, виконані Семеном Паньком. Прямишівський дослідник наводить низку прикладів, коли перекладач ігнорує соковиті метафори, персоналіфікацію (улюблений прийом словацького прозаїка), що нейтралізує, розмиває смислове наповнення художнього тексту, або й узагалі пропускає цілі речення. Наголошує І. Яцканин і на інших невідповідностях в українських перетлумаченнях словацької літератури для дітей з-під пера Г. Пашко, М. Русанівської та ін. Позаяк в Україні вийшли десятки видань словацької літератури для дітей та молоді, ця сторінка в українсько-словацькому дискурсі, переконаний Іван Яцканин, давно чекає на сумлінного дослідника.

У вервиці статей і рецензій на знакові видання, що презентують плоди духовно-інтелектуальної співпраці двох сусідніх народів, І. Яцканин зупиняється на аналізі доробку відомих постатей – безпосередніх учасників науково-творчих взаємодій. Так, у студії «Знавець міжкультурних відносин» прямишівський

вещь простежує багату літературознавчу та архівну спадщину Михайла Мольнара, акцентує, зокрема, на його монографіях «Тарас Шевченко у чехів та словаків», «Словаки і українці», на низці наукових збірників, підготовлених та упорядкованих цим подвижником словацької україністики. І. Яцканин переконаний, що з плином часу зроблене М. Мольнаром тільки прибирає у вазі й дає безліч імпульсів для нових досліджень у цій царині (Дукля. 2011. № 1. С. 52 – 55). Кілька статей присвятив І. Яцканин перекладацькому доробку Д.Павличка. В студії «Помер посеред битви» пражський літератор узагальнив зроблене визначним українським поетом у контексті українсько-словацького діалогу, згадавши сотні Павличкових перетлумачень зі словацької поезії, видання «Світовий сонет», «Антологію словацької поезії ХХ століття» та інші ініціативи [Яцканин 2023].

Кілька статей та рецензій І. Яцканин присвятив перекладацькій спадщині Віталія Конопельця, який подарував українським читачам окремі книжкові видання вибраного з доробку знакових словацьких поетів Івана Краска, Яна Смерка, Мілана Руфуса, Йозефа Лайкерта, збірку словацької інтимної лірики «Я тебе дуже любив...» та ін. У статті «Поезія – його сповідь» пражський дослідник приходить до висновку, що коли один обдарований поет перекладає іншого, то про *«т. зв. дослівно точний переклад не може бути й мови. Це буде дуже спрощений погляд на процес перекладу взагалі (...). Поезія не підлягає розумовій препарції, її можна тільки відчутти. А відчувати, як твердить В.Конопелець, деколи означає більше, ніж знати»* [Яцканин 2003, с.57].

Над мистецьким феноменом Й. Лайкерта І. Яцканин розмірковує, серед іншого, і в студії «Неповторність Йозефа Лайкерта», аналізуючи три книжкові видання українських перекладів його поезії: «Вечоріння» в перетлумаченні Віталія Конопельця, «Недовговічність» в інтерпретації Іллі Галайди та «Дотики душі» в творчому осмисленні Василя Густі. Пражський літератор приходить до висновку, що *«І. Лайкерт своєю поезією розбудив у свідомості читача досвід, і читач сам дивується, звідки поет те чи інше про нього знає. Завдяки якісним перекладам український шанувальник художнього слова має змогу відчутти тони і кольори сучасної словацької поезії»* [Яцканин 2021, с.80].

Не оминув увагою І. Яцканин і монографію Тетяни Ліхтей «Слов'янська планида» про словацьку поезію ХІХ – ХХ століть у дискурсі українсько-словацьких літературних взаємин, зауваживши, що *«nie je to len letný pohľad, ale autorka sa vybrala cestou rozboru, porovnáva tvorivé postupy jednotlivých prekladateľov, ich straty a nálezy. Zovšeobecňujúc T.Lichtejova konštatuje, že rozbor ukrajinských prekladov z tvorby desiatich slovenských básnikov 19. až 20. storočia poskytuje možnosť sledovať nielen proces a spôsoby chápania a šírenia ich tvorby v ukrajinskom prostredí, ale vedie aj k poznaniu, aké požiadavky sa kládli na preklad básnických diel v rôznych vývojových etapách ukrajinsko-slovenských literárnych vzťahov»* [Jackanin 2011, s.15].

Знаковим в українсько-словацькому літературному діалозі є проєкт «Між Карпатами і Татрами». Вервицю відгуків І.Яцканина на збірники серії знаходимо на сторінках пражських видань «Дукля» та «Нове життя», братиславського «Літературного тижневика». На відміну від окремих скептиків, які не вірили в перспективу цього перекладацького почину, Іван Яцканин уже після появи перших видань серії зробив пророчу прогностичну візію щодо її успішного майбутнього, підтримуючи власним авторитетним словом чи не кожен випуск проєкту [Jackanin 2016].

На окрему розмову заслуговує діяльність І.Яцканина у вимірі художнього перекладу. Митець, як уже наголошувалося, найчастіше перетлумачував саме зі словацької літератури. В його активі – як окремі книжкові видання, так і журнальні публікації. Знаковими в цьому контексті є дві антології словацької малої прози «Полегшуючі обставини» (1994) й «Таїна» (2011) та збірка «Переклади» (2019). Чи не найбільше визнання здобула саме «Таїна», яка містить оповідання та новели 24-ох яскравих представників словацької прози ХХ – початку ХХІ століть – від класика Йозефа Цігера Гронського до сучасника Марека Вадаса. Стосовно текстового наповнення видання, то укладач і перекладач І.Яцканин у передмові до нього висловився так: *«Літературна критика інколи розлого розмірковує над тим, що можна очікувати від антологій. Вона насторожена, бо ж не все до них може ввійти: вибір творів – справа суб'єктивна. Така небезпека завжди існує, але не в тому основна їхня мета, як і цієї нашої антології перекладів малої прози словаків, – це ще одна спроба посередництвом художнього слова підняти завісу для кращого взаємопізнання літератур і народів-сусідів»* (с.9).

Одразу наголосимо, що І.Яцканин, попри пересторогу, зупинився на гідних репрезентантах словацької літератури, вдалим є і вибір творів, а їх переклад давно чекає на фахову оцінку. Водночас, окремі схвальні відгуки з боку відомих літераторів «Таїна» вже здобула. Так, літературознавець М.Роман наголошує, що широкий діапазон авторів (від Й Цігера Гронського, народженого 1896 року, до М. Вадаса, рік народження 1971-ий) вимагав від Яцканина не лише знання реалій, але й розуміння психології, способу мислення героїв з урахуванням мовних та інших змін, що сталися у словацькому суспільстві впродовж останніх ста років. *«Все сказане мав на увазі й перекладач, і з завданням своїм він, як на мене, справився краще, ніж вдало»* [Роман 2011, с.92]. Вторине М.Романові й Т.Ліхтей, яка наводить низку проблемних для перетлумачення уривків з оригіналів та, відповідно, їх інтерпретацію українською й підсумовує: *«Зрозуміло, що непроті ситуації чатували на перекладача на кожному кроці й він гідно з них виходив»* [Ліхтей 2012, с.199].

Закономірно, що твори окремих, презентованих у «Таїні», словацьких письменників згодом так заповнили увагу перекладача, що він повертався до їхнього доробку знову й знову. Серед таких, до прикладу, наш сучасник М.Вадас: у 2011

році взріла світ книжка його оповідань «Відчайдушно гарне життя». В передмові «Відпустити поводи фантазії» І. Яцканин зауважує, що вимисел у прозі М. Вадаса є «ядром його художнього світу (...). Щоправда, фантазія тут не самотня – до неї долучаються витвори підсвідомості, які не лише нагадують сюрреалістичні дієства – вони саме ними і є. Доходить до того, що прозаїк створює майже кафківську атмосферу буття...» (с. 7). У рецензії на збірку оповідок М. Вадаса письменник С. Федака приходить до висновку, що «автор, здається,десь заздрить своїм персонажам. Їх не назвеш людьми успішними, але вони однозначно щасливі, бо вміють задовольнятися тим, що мають, насолоджуватися кожною миттю; відповідно, і читач переживає катарсис. Більшість героїв – оглядачі чи навіть підглядачі. Їхніми очима підглядаємо і ми...» (Федака С. Мандри углиб себе. Дукля. 2011. № 6. С. 75).

Так, підглядаючи за химерними персонажами М. Вадаса, І. Яцканин спромігся відтворити всі елементи цієї своєрідної захоплюючої авантюри. А вслід за І. Яцканином і ми, читачі, підглядаємо, наприклад, за переляканим онуком, який, попри надзвичайну любов до бабусі, побоюється поцілувати вмираючу, а відтак почуття провини загострює тяжку психічну хворобу («Епілепсія»); за чоловіком, тіло якого поступово відмирає, і при цьому він усе знає про свій страшний діагноз («Каліка») та ін.

Підготовлені І. Яцканином антології дали поштовх і появі окремої книжки новел визначного словацького прозаїка Ф. Швантнера «Дама» (2023). «У своїх творах, – пише М. Роман, – Ф. Швантнер розв'язує, конфронтує вічну езистенційну проблему – життя і смерті – на фоні тогочасних реалій, зобразивши поведінку людей різних етнічних, соціальних груп, політичних переконань у ході подій Другої світової (...). Читаючи ці твори, я весь час був думками з мільйонами українців, яких російський агресор вигнав зі своїх осель...» (Роман М. Франтішек Швантнер українською мовою. Дукля. 2023. № 5. С. 84). Актуальність видання творів Ф. Швантнера та якісний рівень українських перекладів засвідчили також літератори Т. Ліхтей, Д. Омельчук, П. Ходанич, С. Федака та ін.

Відголоски воєнного лихоліття, життєві колізії драматичних перипетій Другої світової знаходимо й у текстах словацького прозаїка та драматурга Леопоolda Лаголи. Вибране «Остання справа» (2022) презентує тринадцять оповідань митця. В післямові Іван Яцканин зауважує, що Л. Лагола у творчості спирався на власний досвід прожитого й пережитого, адже свого часу пройшов пекло концтабору, війни. Однак не піддався диктату ідеї-фікс чехословацьких комуністів щодо побудови «нового суспільства» і творення «нової людини». Події, зображені в більшості текстів, суголосні з нашим зболенним

сьогоденням. Відрадно, що, поруч із відомими вченими (М. Роман, С. Федака...), до творчості Л. Лаголи приглядаються й молоді науковці-словаки зі Львівського та Ужгородського університетів.

Знайшли своїх поціновувачів в Україні й інші твори сучасних словацьких прозаїків – романи Й. Банаша «Зона натхнення», Л. Юріка «Смерть міністра» та «Рік довший ніж сторіччя», що засвідчують рецензії та відгуки в українській періодиці, статті в фахових виданнях (А. Амір, І. Ліхтей, Р. Кухарук, С. Федака та ін.).

Відрадно, що не оминув увагою І. Яцканин і словацьку прозу для дітей та юнацтва. Завдяки небайдужому прайшівцю українська малеча має змогу насолоджуватися книжками Ю. Балца («Гороб'ячий король»), С. Штепки («Ластівчані казки»), Р. Яшика («Попеляста ворона»). «Услід за словацькими прозаїками, – пише Т. Ліхтей, – І. Яцканин зумів розшифрувати код дитячого дивосвіту. Твори читаються легко, сприймаються і засвоюються без особливих зусиль, хоча й зрозуміло, що за цією умовною легкістю – відповідальна, копітка праця» [Ліхтей 2012, с. 199]. Високо оцінили Яцканинові переклади творів словацької літератури для дітей та молоді О. Талабірчук, С. Федака, О. Гаврош та ін.

Окрема сторінка в перекладацькому доробку І. Яцканина – його переклади на сторінках білінгвальної літературно-мистецької серії «Між Карпатами і Татрами». Йдеться про оповідання Л. Лаголи «Про тіло і душу» (вип.12), новелу Я. Грушовського «Дві сестри» (вип.24), оповідання Д. Міколая «Медова баба» (вип.29), реалістичну казку П. Яроша «Чорт і лісоруб» (вип.40) та новелу І. Горвата «Людина на вулиці» (вип.43). Дзеркальне подання текстів оригіналу й перекладу дає простір для ширших компаративних досліджень. Хоча рефлексій на визначену тему не бракує і нині, адже цей доробок І. Яцканина позитивно оцінено як у середовищі науково-творчої інтелігенції, так і читачької аудиторії загалом (відгуки М. ЗимоMRI, М. Романа, Й. Шеллепця, С. Федаки, М. Нейметі, М. Галас, І. Фарини, студентів філологічного факультету Ужгородського національного університету), все ж докладний аналіз напрацьовань обдарованого прайшівця в цьому сегменті тільки додасть ваги всьому зробленому задля піднесення обох літератур.

Висновки. Відомий український письменник і публіцист зі Словаччини Іван Яцканин яскраво прописався в українсько-словацькому літературному дискурсі. Його літературно-критичний доробок давно потребує системного осмислення, а все зроблене митцем у царині художнього перекладу чекає на глибокого, вдумливого інтерпретатора. Тішить, що І. Яцканин у творчій дорозі, а отже, не за горами поява нових якісних видань словацької прози в українських перетлумаченнях та евристичних літературознавчих розвідок.

Література

1. Ліхтей Т. Діалог літератур. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. 2010. Вип.23. С.146 – 147. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/13633> (дата звернення 12.10.2025).

2. Ліхтей Т. Літературні взаємодії в поліетнічному просторі Закарпаття і Пряшівщини: інтерв'ю з науково-творчою елітою. Ужгород: Видавництво «РІК-У», 2025. 136 с. (Серія «Між Карпатами і Татрами»). URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/handle/lib/77434> (дата звернення 12.10.2025)
3. Ліхтей Т. Мальовничий світ Кисуць. *Дукля*. 2021. № 2. С. 91. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/56003> (дата звернення 12.10.2025)
4. Ліхтей Т. Проза Франтішка Швантнера прийшла до українського читача. *Дукля*. 2023. № 3. С. 86–87. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/55664> (дата звернення 12.10.2025)
5. Ліхтей Т. Словацька проза в перекладі Івана Яцканина. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2012. Вип. 27. С. 197–199. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/3761> (дата звернення 12.10.2025)
6. Ліхтей Т. Харизматичний та багатогранний: Іванові Яцканину – 70. *Новини Закарпаття*. 2020. 29 серпня. С. 7. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/handle/lib/78411> (дата звернення 15.10.2025)
7. Нейметі М. Медова жінка на бджолиному цвинтарі. *Дукля*. 2018. № 5. С. 89–91.
8. Роман М. Леопольд Лагола українською мовою. *Дукля*. 2023. № 1. С. 80–81.
9. Роман М. Петер Ярош українською мовою. *Дукля*. 2024. № 2. С. 95–96.
10. Роман М. Тайна перекладацької майстерності Івана Яцканина. *Дукля*. 2011. № 4. С. 90–92.
11. Шелепеч Й. Ян Грушовський українською мовою. *Дукля*. 2018. № 4. С. 90–91.
12. Яцканин І. Діалог літератур. Пряшів: Спілка українських письменників Словаччини, 2008. 134 с.
13. Яцканин І. Неповторність Йозефа Лайкерта. *Дукля*. 2021. № 4. С. 76–80.
14. Яцканин І. Поезія – його сповідь. *Дукля*. 2003. № 1. С. 56–57.
15. Яцканин І. Помер посеред битви. *Дукля*. 2023. № 2. С. 68.
16. Jackanin I. Čoraz menej bielych miest. *Literárny dvojtýždenník*. 2011. 19. októbra. S. 15.
17. Jackanin I. E.B. Lukáč v ukrajinčine. *Literárny týždenník*. 2013. 10. apríla. S. 14.
18. Jackanin I. Literárne mosty. *Literárny týždenník*. 2016. 18. mája. S. 15.

References

1. Likhtei T. (2010) Dialoh literatur [Dialogue of Literatures]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seria: Filolohiia*. Vyp. 23. S. 146–147. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/13633> (data zvernennia 12.10.2025) [in Ukrainian].
2. Likhtei T. (2025) Literaturni vzaiemodii v polietnichnomu prostori Zakarpattia i Priashivshchyny: interv'iu z naukovo-tvorchoiu elitoiu [Literary interactions in the multiethnic space of Transcarpathia and Prešov region: interviews with the scientific and creative elite]. Uzhhorod: Vydavnytstvo «RIK-U». 136 s. (Seria «Mizh Karpatamy i Tatramy»). URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/handle/lib/77434> (data zvernennia 12.10.2025) [in Ukrainian].
3. Likhtei T. (2021) Malovnychiy svit Kysuts [The picturesque world of Kysuts]. *Duklia*. № 2. S. 91. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/56003> (data zvernennia 12.10.2025) [in Ukrainian].
4. Likhtei T. (2023) Proza Frantishka Shvantnera pryishla do ukrainskoho chytacha [František Švantner's prose has reached Ukrainian readers]. *Duklia*. № 3. S. 86–87. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/55664> (data zvernennia 12.10.2025) [in Ukrainian].
5. Likhtei T. (2012) Slovatska proza v perekladi Ivana Yatskanyna [Slovak prose translated by Ivan Jackanin]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seria: Filolohiia*. Vyp. 27. S. 197–199. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/3761> (data zvernennia 12.10.2025) [in Ukrainian].
6. Likhtei T. (2020) Kharyzmatychnyi ta bahatohrannyi: Ivanovi Yatskanynu – 70 [Charismatic and multifaceted: Ivan Yatskanyn – 70]. *Novyny Zakarpattia*. 29 serpnia. S. 7 [in Ukrainian].
7. Neimeti M. (2018) Medova zhinka na bdzholynomu tsyntyari [Honey woman in the bee cemetery]. *Duklia*. № 5. S. 89–91 [in Ukrainian].
8. Roman M. (2023) Leopold Lahola ukrainskoiu movoiu [Leopold Lahola in Ukrainian]. *Duklia*. № 1. S. 80–81 [in Ukrainian].
9. Roman M. (2024) Peter Yarosh ukrainskoiu movoiu [Peter Yarosh in Ukrainian]. *Duklia*. № 2. S. 95–96 [in Ukrainian].
10. Roman M. (2011) Taina perekladatskoi maisternosti Ivana Yatskanyna [The secret of Ivan Yatskanyn's translation skills]. *Duklia*. № 4. S. 90–92 [in Ukrainian].
11. Shelepets Y. (2018) Yan Hrushovskiy ukrainskoiu movoiu [Jan Hrushovsky in Ukrainian]. *Duklia*. № 4. S. 90–91 [in Ukrainian].
12. Yatskanyn I. (2008) Dialoh literatur [Dialogue of Literatures]. Priashiv: Spilka ukrainskykh pysmennykiv Slovachchyny. 134 s. [in Ukrainian].
13. Yatskanyn I. (2021) Nepovtornist Yozefa Laikerta [The uniqueness of Josef Likert]. *Duklia*. № 4. S. 76–80 [in Ukrainian].
14. Yatskanyn I. (2003) Poeziia – yoho spovid [Poetry is his confession]. *Duklia*. № 1. S. 56–57 [in Ukrainian].
15. Yatskanyn I. (2023) Pomer posered byty [Died in the middle of battle]. *Duklia*. № 2. S. 68 [in Ukrainian].
16. Jackanin I. (2011) Čoraz menej bielych miest [Fewer and fewer white spaces]. *Literárny dvojtýždenník*. 19. októbra. S. 15 [in Slovak].

17. Jackanin I. (2013) E.B.Lukáč v ukrajinčine [E.B. Lukáč in Ukrainian]. *Literárny týždenník*. 10.apríla. S. 14 [in Slovak].

18. Jackanin I. (2016) Literárne mosty [Literary bridges]. *Literárny týždenník*. 18.mája. S. 15 [in Slovak].

SCIENTIFIC AND CREATIVE WORK OF IVAN YATSKANYN THROUGH THE PRISM OF UKRAINIAN-SLOVAK LITERARY DIALOGUE

Abstract. The article traces the scientific and creative activity by Ivan Yatskanyn (born in 1950 in Slovakia) in the context of Ukrainian-Slovak literary relations. A well-known prose writer, translator, scholar and publicist, he has been working in the field of intercultural cooperation for over half a century. Ivan Yatskanyn has published the monographic publication “Dialogue of Literatures” (2008), in which he traces Slovak literature on the pages of the magazine “Vsesvit”, focuses on Ukrainian translations of the Slovak literature for children and youth, etc.; dozens of articles and reviews that touch on the current problems of the outlined discourse. A significant component of Ivan Yatskanyn’s work is literary translation. The largest niche here is occupied by his reinterpretations from Slovak literature. These include, first of all, the anthology of modern Slovak short stories «Extenuating Circumstances» (1994), the anthology of Slovak short prose «The Secret» (2011), the selection «Translations» (2019), etc., author’s editions of works by Marek Vadas («A Desperately Beautiful Life», 2011), Liubosh Iurik («A Year Longer Than a Century», 2017), Leopold Lahola («The Last Affair», 2022), Frantíšek Shvantner («The Lady», 2023), etc., a series of books for children by Rudolf Iashík, Iulius Balc, Stanislav Shtepka. A separate page in Ivan Yatskanyn’s work is the creative communication within the framework of the series «Between the Carpathians and the Tatras», which presents bilingual editions of Leopold Laholy’s short stories («On the Body and the Soul», 2010), Ian Hrushovsky (Two Sisters, 2016), Dushan Mikolai (Honey Woman, 2018), Peter Iarosh (The Devil and the Woodcutter, 2024) and Ivan Horvat (Man on the Street, 2025), which creates a wider space for analyzing texts in a comparative sense.

The scientific and creative achievements of Ivan Yatskanyn in the discourse of Ukrainian-Slovak literary interactions have long been waiting for a substantive conversation and thorough research.

Keywords: Ivan Yatskanyn, Slovak literature, Ukrainian-Slovak literary relations, literary translation, comparative studies.

© Ліхтей Т., 2025 р.

Дата першого надходження рукопису до видання: 16.10.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 14.11.2025
Дата публікації: 30.12.2025

Тетяна Ліхтей – кандидат філологічних наук, доцент кафедри словацької філології Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; tetiana.likhtej@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-6612-5733>

Tetiana Likhtei – Candidate of Philology, Associate Professor of the Department of Slovak Philology, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; tetiana.likhtej@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-6612-5733>